

Zinvol zoeken, stijlvol schrijven.

Handleiding voor het schrijven van wetenschappelijke teksten in de Sociale Wetenschappen.

ELKE BRUNGS

Inhoud

5.	Verwijzen naar geraadpleegd bronnenmateriaal	3
5.1.	Over plaats en taal van referenties en de criteria waaraan ze moeten voldoen	3
5.2.	Alfabetisch overzicht van de elementen waaruit referenties zijn opgebouwd	4
5.3.	Bibliografische verwijzingen volgens de Angelsaksische stijl (A-stijl)	8
5.3.1.	Algemene A-stijlprincipes	8
5.3.1.1.	Algemene A-stijlprincipes voor de referentielijst	8
5.3.1.2.	Algemene A-stijlprincipes voor de tekstreferenties	8
5.3.1.3.	Algemene A-stijlprincipes voor bronvermeldingen onder illustraties	9
5.3.2.	Referentiematrix met concrete formats voor de A-stijl	10
5.3.3.	Moeilijke gevallen en hun oplossingen volgens de A-stijl	10
5.4.	Bibliografische verwijzingen volgens de klassieke stijl (K-stijl)	13
5.4.1.	Algemene principes van de K-stijl	13
5.4.1.1.	Algemene K-stijlprincipes voor de referentielijst	13
5.4.1.2.	Algemene K-stijlprincipes voor voetnootreferenties	13
5.4.1.3.	Algemene K-stijlprincipes voor bronvermeldingen onder illustraties	14
5.4.2.	Referentiematrix met concrete formats voor de K-stijl	14
5.4.3.	Moeilijke gevallen en hun oplossingen in de K-stijl	15
5.5.	Formats voor bibliografische verwijzingen volgens de A-stijl en de K-stijl	17

5. Verwijzen naar geraadpleegd bronnenmateriaal

Doelstellingen van dit leerstofonderdeel

Dit leerstofonderdeel handelt over de noodzaak om correct en consistent te refereren naar bronnen. Omdat die noodzaak al heel lang bestaat, zijn er verschillende systemen voor bibliografisch verwijzen in omloop. De meeste daarvan zijn disciplinegebonden. We koesteren hier niet de ambitie de lezer in al die systemen in te wijden. Er komen integendeel slechts twee stijlen van bibliografisch verwijzen aan bod. Dat zijn de klassieke en de Angelsaksische stijl, die we verder zullen aanduiden als de K-stijl en de A-stijl. De K-stijl is een stijl die bronverwijzingen zo volledig mogelijk in voetnoot opneemt. Dat is een praktijk die in Europa sinds lange tijd gangbaar is. De A-stijl gebruikt een verkorte bronvermelding tussen haakjes in de tekst zelf. De voor- en nadelen van beide stijlen zullen worden behandeld, evenals de principes, *formats* en bijzondere gevallen.

Er wordt verwacht dat je aan het einde van dit leerstofonderdeel de elementen kent waaruit bibliografische referenties zijn opgebouwd, dat je weet waar informatie over die elementen terug te vinden is en dat je minstens één van beide stijlen correct en consistent kan toepassen bij het opstellen van een referentielijst, van referenties in de tekst en onder illustraties. Er wordt tegelijk ook verwacht dat je raad weet met moeilijke situaties.

5.1. Over plaats en taal van referenties en de criteria waaraan ze moeten voldoen

Bij de redactie van een wetenschappelijke tekst zal vaak verwezen worden naar het werk van andere auteurs. Het is nodig dat de lezer het gebruikte bronnenmateriaal zelf kan terugvinden om de juistheid daarvan na te gaan of om verdere informatie op te zoeken. De bibliografische verwijzing is ook nuttig voor de onderzoeker zelf. Het is erg handig om over een overzichtelijke bibliografie te beschikken, eventueel aangevuld met een systeem van eigen nota's en een indexeringsysteem. Op die manier kan de auteur bij de redactie van de tekst vlot de nodige bronnen vinden. Maar wanneer moeten referenties in een tekst worden ingevoegd? Hoe kunnen ze opgesteld worden en in welke taal? En aan welke criteria moeten referenties beantwoorden?

Laten we beginnen met de **criteria**. Iedere discipline, ieder tijdschrift, iedere auteur heeft wel zo zijn eigen voorkeur en gewoonten. In elk geval moeten referenties aan de volgende criteria voldoen:

- Volledigheid: de lezer moet exact dezelfde tekst terug kunnen vinden.
- Uniformiteit: het refereren moet op dezelfde manier gebeuren in de hele tekst.
- Eenvoud: overbodige informatie moet worden vermeden.
- Leesbaarheid: een referentie moet ondubbelzinnig weergeven welke bronnen de auteur geraadpleegd heeft en het weglaten ervan mag geen effect hebben op de leesbaarheid van de zin.

Een tweede vraag betreft de **plaats** waar referenties in een tekst moeten ingevoegd worden. Hiervoor geldt de regel dat bij iedere impliciete of expliciete verwijzing naar de ideeën van anderen bronvermeldingen moeten opgenomen worden. Ieder citaat, ieder schema, iedere tabel, grafiek of kaart, overgenomen uit andermans werk, moet voorzien worden van een bronvermelding. Ook het impliciet overnemen van ideeën, zoals het herschrijven van paragrafen of het in eigen woorden samenbrengen van ideeën uit verschillende bronnen, vereist referenties. Gebeurt dat niet, dan is er sprake van plagiaat. En dat is een praktijk die in academische middens absoluut niet getolereerd wordt.

De derde vraag is die naar de **taal**. Wat het vertalen van plaatsnamen in verwijzingen betreft, geldt de consistentieregel. Die houdt in dat ofwel alle plaatsnamen worden vertaald, ofwel geen enkele. Wat het vertalen van titels van bronnen betreft, is de taal van het doelpubliek doorslaggevend. Het is niet gebruikelijk titels in referenties te vertalen indien deze in een voor het doelpubliek begrijpelijke vreemde taal staan. Anderzijds worden titels van werken in een minder algemeen gekende taal in de referenties gewoonlijk wel vertaald. Voor een Nederlandstalig doelpubliek kunnen Engelse, Franse en Duitse titels dus wel, maar bijvoorbeeld Russische en Italiaanse titels niet. Noteer meteen ook dat het gebruikelijk is om ondertitels mee op te nemen in de titelvermelding, echter wel gescheiden van de hoofdtitel door een punt. Ook voor het vertalen van specificaties uit referenties¹ is de taal van het doelpubliek doorslaggevend. Is de presentatie voor een Nederlandstalig publiek bestemd, dan worden de Nederlandse specificaties gebruikt. Is die in een andere taal opgesteld, dan is het logischer de Engelse specificaties te gebruiken. In deze handleiding worden de Engelse specificaties niet behandeld. Wie daarin geïnteresseerd is, verwijzen we naar Engelstalige referentiehandboeken.

Ten slotte is nog onduidelijk hoe referenties nu precies worden opgesteld, uit welke **elementen** ze bestaan, hoe deze elementen van elkaar gescheiden worden (interpunctie) en in welke volgorde ze staan. Omdat deze vraag een omvangrijk antwoord vereist, wordt dit behandeld in aparte, hierna volgende paragrafen.

5.2. Alfabetisch overzicht van de elementen waaruit referenties zijn opgebouwd

Vooraleer aan het eigenlijke opstellen van verwijzingen kan worden begonnen, moet er duidelijkheid zijn over de elementen die mogelijks voorkomen in referenties. Sommige elementen zijn zo essentieel dat ze in alle referenties voorkomen, ongeacht het soort bron of de referentiestijl. Voorbeelden daarvan zijn de auteur, de publicatiedatum en de titel. Andere elementen worden in bepaalde stijlen wel en in andere niet toegevoegd, bijvoorbeeld de omvang van de bron in aantal pagina's. Tenslotte zijn er elementen die voor bepaalde categorieën van bronnen wel en voor andere niet worden aangegeven. Zo wordt bijvoorbeeld de uitgever bij boeken wel vermeld, maar bij tijdschriften niet. Welke elementen precies moeten worden opgenomen, is zodoende afhankelijk van de vormelijke categorie waartoe de

¹ Bedoeld worden specificaties zoals Red. (redacteur) of Ed. (editor), z.d. (zonder datum) of s.d. (sine dato), ...

bron behoort en van de referentiestijl die wordt gebruikt. Om hierin klaarheid te brengen, werken bibliografische stijlen met *formats*. Met de eis tot consistentie voor ogen, is het belangrijk de vastgestelde *format* voor een bepaalde bron te volgen, maar ook de juiste gegevens in de juiste positie in te vullen. De *formats* die gelden voor de K-stijl en voor de A-stijl vindt men verderop in deze handleiding. Onderstaand overzicht is bedoeld om te helpen bij het invullen van die *formats*. Vooral voor internetbronnen kan dat nogal eens moeilijk zijn. Het gemak waarmee publiceren op het internet gepaard gaat, blijkt immers onvolledigheid op dat gebied in de hand te werken. Voor bibliotheekbronnen is het probleem minder prangend omdat een bibliotheekcatalogus nagenoeg alle informatie over de elementen uit de referentie aangeeft.

Schema 1. Soorten, omschrijving en vindplaats van referentie-elementen, alfabetisch

referentie-element	kenmerken
auteur	<p>omschrijving: schepper van teksten, persoon of instelling die de inhoud ervan tot stand heeft doen komen</p> <p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij boek, jaarboek, brochure, scriptie: op de kaft, de titelpagina, de achterflap, ... • Bij artikel in dagblad, encyclopedie, tijdschrift, verzamelwerk: onderaan of bovenaan het artikel, in inhoudstabel, colofon, ... • Bij (online) databank: als bronvermelding onder de illustratie of het artikel, in de rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>. • Bij internetpagina's en documenten: onderaan of bovenaan de pagina of het document, in de rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>. Opgelet: pagemaster is niet hetzelfde als auteur.
componist	<p>omschrijving: schepper van muziekstukken</p> <p>vindplaats: bij cassette, lp, cd: op het hoesje, bij elk lied,</p>
datum	
(1) exacte publicatiedatum	<p>omschrijving: exacte datum waarop de informatie ter beschikking werd gesteld</p> <p>vindplaats: bij internetpagina's en -documenten: onder de noemer <i>datum van laatste update, laatste wijziging</i>, of gewoon <i>datum/date</i>, op de pagina zelf, op de homepage of in een rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>, vaak ook na het copyrightteken (©)</p>
(2) ontmoetingsdatum	<p>omschrijving: datum waarop de ontmoeting plaatsvond</p> <p>vindplaats: niet van toepassing</p>
(3) publicatiejaar	<p>omschrijving: jaartal waarin DE DRAGER VAN DE INFORMATIE ter beschikking werd gesteld</p> <p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij cassette, cd, lp: na de indicatie © op het hoesje. • Bij (online) databank: na de indicatie © of <i>datum/date/jaar</i> op de hoes (niet online), de home-page (online) of in de rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>. • Bij boek, jaarboek, brochure, thesis, encyclopedie, tijdschrift, verzamelwerk: in het depotnummer (dit is van de vorm D/jaartal/nummer) of na de indicatie © op de kaft, de titelpagina, de achterflap, ...
(4) raadplegingsdatum	<p>omschrijving: datum waarop de informatie werd geraadpleegd door degene die de informatie in een presentatie wil gebruiken</p>
(5) verschijningsdatum	<p>omschrijving: datum van uitzending (bij film, radio- of Tv-uitzending), voorstelling aan het publiek (podiumvoorstelling) of verspreiding (video, dagblad)</p>

(6) verzendingsdatum	<p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij film, podiumkunsten, radio/tv-uitzending: in de aankondiging, het programmaboek, de generiek. • Bij video: op de cover, na de indicatie ©. • Bij dagblad: op elke pagina. <p>omschrijving: datum waarop de informatie door de mededeler aan de ontvanger werd verzonden</p> <p>vindplaats bij e-mail: in het <i>datum/date</i>-vakje</p>
distributeur	<p>omschrijving: persoon of instelling die DE DRAGER VAN DE INFORMATIE van producent naar consument brengt, die de drager uit-, rond- of verdeelt</p> <p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij gedrukte bronnen: na de titelpagina of op de achterflap, na de indicatie <i>distributeur</i>. • Bij niet-gedrukte bronnen: in een rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>, na de indicatie ©.
documenttype	<p>omschrijving: het medium waarop de informatie terug te vinden is, de drager</p> <p>vindplaats: te interpreteren op basis van de kenmerken van de bron</p>
nummer binnen het volume	<p>omschrijving: elke nieuwe uitgave van een tijdschrift krijgt een volgnummer. Dit kan ook worden aangeduid door te verwijzen naar de maand waarin de uitgave werd gepubliceerd</p> <p>vindplaats: bij tijdschrift: op de omslag, op het stickertje aangebracht door het bibliotheekpersoneel, in de tijdschriftendatabank</p>
pagina (1) exacte pagina	<p>omschrijving voor de referentielijst: pagina waarop de informatie gepubliceerd werd.</p> <p>omschrijving voor de tekstreferenties: pagina waarop de geraadpleegde informatie staat</p> <p>vindplaats: onder- of bovenaan de pagina, links, rechts of in het midden</p>
(2) paginabereik	<p>omschrijving voor de referentielijst: begin- tot eindpagina van de bijdrage of het artikel.</p> <p>omschrijving voor de tekstreferenties: paginabereik (beginpagina - eindpagina) waarom de geraadpleegde informatie staat</p> <p>vindplaats: zoals exacte pagina</p>
producer	<p>omschrijving: persoon die de materiële, niet artistieke leiding voert bij de opname of de opvoering</p> <p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij film, podiumkunsten, radio- en tv-uitzending: na de indicatie <i>producer/producent</i>, in de generiek, het programmaboek, de aankondiging, ... • Bij video: op de hoes.
publicatieplaats	<p>omschrijving: naam van de stad (bij film het land) die plaats van uitgave is, waar de uitgever/distributeur gevestigd is</p> <p>vindplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij cassette, lp, cd: op het hoesje. • Bij film, podiumkunsten, video: in de aankondiging, het programmaboek, de generiek, ... • Bij boek, jaarboek, brochure, thesis, verzamelwerk, encyclopedie: op de kaft, titelpagina, achterflap, ... • Bij (online) databank: op de hoes (niet online), de homepage (online) of in de rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>.
redacteur	<p>omschrijving: persoon of groep die materiaal verzamelt, bewerkt en rangschikt tot één geheel</p> <p>vindplaats: na de titelpagina of op de achterflap, na de indicatie <i>bewerkt</i></p>

	<i>door, editor(s), redacteur(s)</i>
regisseur	omschrijving: artistieke leider, persoon die belast is met het verdelen van de rollen en het insceneren van de stukken vindplaats: na de indicatie <i>regisseur, director</i> in de aankondiging, het programmaboek, de generiek, ...
titel (1) artikel- of bijdragetitel (2) titel van het medium	omschrijving: titel en ondertitel van artikel of bijdrage vindplaats: in de index, de inhoudstabel, of bovenaan het artikel omschrijving: titel van de drager van de informatie vindplaats: op de omslag, het hoesje, in een rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>
uitgever(ij)	omschrijving: persoon of instelling die de drager van de informatie van producent naar consument brengt, die de drager uit-, rond- of verdeelt vindplaats: <ul style="list-style-type: none"> • Bij gedrukte bronnen: na de titelpagina of op de achterflap, na de indicatie <i>uitgever, uitgeverij, uitgeversmaatschappij, press, ©</i>. • Bij niet-gedrukte bronnen: in een rubriek <i>algemeen, productinfo, wie zijn wij, about us</i>, na de indicatie ©. Indien online: het eerste deel van het internetadres, na http://www., bevat meestal ook de afkorting van de naam van de uitgever. Opgelet: pagemaster is niet hetzelfde als uitgever.
uitvoerder	omschrijving: performer, artiest of groep vindplaats bij cassette, lp, cd: op het hoesje
URL	omschrijving: universeel overeengekomen manier om het adres van internetbronnen voor te stellen vindplaats: in het adresvenster van de browser
volumenummer	omschrijving: bij in boekdelen gebundelde tijdschriften en uit verschillende boekdelen bestaande encyclopedieën is dit het nummer van het boekdeel waarin de informatie verscheen vindplaats: op de kaft van een boekdeel

Nu er meer duidelijkheid is over de elementen die in bibliografische referenties vermeld worden en de plaatsen waar de brongebonden informatie daarover te vinden is, kunnen we de uit 5.1 overgebleven vraag beantwoorden: hoe moeten verwijzingen naar geraadpleegd bronnenmateriaal precies worden opgesteld? In het kader van de opleiding aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de KU Leuven wordt de FSW-stijl voor het opstellen van bibliografische verwijzingen aangeleerd. Deze huisstijl van de faculteit is ook voor een breder publiek makkelijk te hanteren. Er is een onderscheid tussen de klassieke, op publicaties van Uitgeverij Kluwer gebaseerde stijl en de Angelsaksische, op publicaties van de American Psychological Association (APA) gebaseerde stijl. De lezer die vertrouwd is met bibliografische verwijzingen zal bemerken dat de FSW-stijl geen exacte kopie is, dat er aanpassingen en uitbreidingen werden uitgevoerd. In de eerstvolgende paragraaf (5.3) vindt men een overzicht van de principes die gelden voor de A-stijl in de referentielijst, in de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties. Daarna (in 5.4) komen ook voor de K-stijl de principes voor de referentielijst, de voetnoten en de bronvermeldingen onder illustraties aan bod. Voor het gemak van de lezer zijn de concrete *formats* van beide stijlen gebundeld opgenomen in een referentiematrix.

5.3. Bibliografische verwijzingen volgens de Angelsaksische stijl (A-stijl)

5.3.1. Algemene A-stijlprincipes

5.3.1.1. Algemene A-stijlprincipes voor de referentielijst

- **Cursivering.** Bepaalde delen uit de referenties worden gecursiveerd. Gebruik geen onderlijning, vet of kapitalen.
- **Tabulaties.** De eerste lijn van elke referentie in de lijst met referenties staat aan de kantlijn, elke volgende lijn van eenzelfde referentie moet inspringen. Tussen de referenties in de lijst wordt geen regel opengelaten.
- **Alfabetisering.** De werken worden alfabetisch gerangschikt op de familienaam van de auteur (of desgevallend de naam van de auteursgroep) of op de eerste letter van de titel bij anonieme bronnen.
- **Paginavermelding.** Daar waar paginavermeldingen in de referentielijst noodzakelijk zijn, houden ze de vermelding in van de begin- en eindbladzijde van een artikel.
- **Exhaustiviteit.** Alle referenties in de tekst moeten ook in de lijst staan, en omgekeerd. In de tekst mogen geen bronverwijzingen staan die in de lijst ontbreken, en omgekeerd.

5.3.1.2. Algemene A-stijlprincipes voor de tekstreferenties

De A-stijl laat voet- of eindnoten wel toe voor aanvullingen die gemakkelijk de aandacht afleiden van de hoofdlijn van het betoog, maar niet voor bibliografische verwijzingen. Referenties staan dus in de tekst zelf, tussen ronde haakjes. Ze bestaan uit de familienaam van de auteur, de publicatiedatum en de geraadpleegde pagina ('s), van elkaar gescheiden door een komma. Als in de tekst naar één bladzijde (x) moet worden verwezen, gebruikt men p. x, als naar een paginabereik moet worden verwezen pp. x-x. Moeten in éénzelfde referentie twee of meer verwijzingen naar verschillende bronnen worden opgenomen, dan gebruikt men de kommapunt als scheidingsteken.

Voorbeeld

Stel dat in de referentielijst de volgende bronnen zijn opgenomen:

Fiske, J. (1990). *Introduction to communication studies*. Londen: Routledge.

Fiske, J. (1992). Cultural studies and the culture of everyday life. In L. Grossberg, C. Nelson, & P. Treichler (reds.), *Cultural Studies* (pp. 154-173). New York & London: Routledge.

Een tekstverwijzing naar de eerste bron wordt als volgt opgesteld: (Fiske, 1990, p. 55)

Eén tekstverwijzing naar beide bronnen ziet er zo uit: (Fiske, 1990, p. 55; Fiske, 1992, pp. 169-170)

Verder dient men erop te letten dat tekstreferenties in de A-stijl geheel geïntegreerd worden in de tekst. Dit betekent enerzijds dat ze op eender welke plaats in een zin kunnen staan, behalve vóór het eerste woord. Een zin kan met andere woorden niet beginnen met een tekstreferentie. Integratie van tekstreferenties betekent anderzijds dat het weglaten van de referentie geen effect mag hebben op de leesbaarheid van de zin. Een tekstreferentie wordt dus als het ware achteloos opgenomen. Men mag niet expliciet wijzen op de aanwezigheid ervan.

Voorbeeld

Correct is de volgende zin:

In sociaal-wetenschappelijk onderzoek wordt ‘communicatie’ op veel verschillende manieren gedefinieerd (Fiske, 1990, p. 55).

Je schrijft niet:

In sociaal-wetenschappelijk onderzoek wordt ‘communicatie’ op veel verschillende manieren gedefinieerd. (Fiske, 1990, p. 55)

en ook niet: In sociaal-wetenschappelijk onderzoek wordt ‘communicatie’ op veel verschillende manieren gedefinieerd, zoals blijkt uit (Fiske, 1990, p. 55).

en ook niet: Sommige auteurs, zoals (Fiske, 1990, p.55) geven aan dat communicatie in sociaal-wetenschappelijk onderzoek op veel verschillende manieren wordt gedefinieerd.

5.3.1.3. Algemene A-stijlprincipes voor bronvermeldingen onder illustraties

De bronvermeldingen onder tabellen, grafieken, schema's, kaarten, e.d. volgen in de A-stijl de principes van de tekstverwijzingen. Alleen vallen de haakjes weg en wordt de indicatie 'Bron:' vooraan toegevoegd.

Voorbeeld

Stel dat in de referentielijst de volgende bron is opgenomen:

Fiske, J. (1990). *Introduction to communication studies*. Londen: Routledge.

Een tekstverwijzing wordt als volgt opgesteld:

(Fiske, 1990, p. 55)

Onder een illustratie ziet een verwijzing naar deze bron er dan uit als volgt:

Bron: Fiske, 1990, p. 55

5.3.2. Referentiematrix met concrete formats voor de A-stijl

Met de hierboven aangegeven algemene principes alleen kunnen nog geen referenties worden opgesteld. Daarvoor loopt de informatie die nodig is om verschillende soorten bronnen terug te vinden, te zeer uiteen. Daarom zijn er concrete formats voor elke categorie van bronnen uitgewerkt en gebundeld in een referentiematrix. Om praktische redenen bevindt zich die referentiematrix achteraan dit hoofdstuk. Voor een correcte toepassing van de algemene principes en de concrete formats moeten bovendien ook enkele uitzonderingen in acht genomen worden. Die worden hieronder besproken.

5.3.3. Moeilijke gevallen en hun oplossingen volgens de A-stijl

- **Eén bron – geen auteur.** Indien de auteurspositie volledig leeg is, verhuist de titel die normaal gesproken vlak na de datum staat naar de auteurspositie. Dit noemt men de substitutieregels. Een dergelijke referentie wordt in de lijst gealfabetiseerd op de eerste letter van die titel. Indien het een bron betreft waarbij na de te verhuizen titel een documenttype is aangegeven, dient ook dat mee te verhuizen. In tegenstelling tot wat het geval is voor zulke referenties in de tekst worden in de lijst geen dubbele aanhalingstekens gebruikt.

Voorbeeld voor de lijst

- (2002). Animal Communication. The functions of communication. In *Encyclopaedia Britannica*. Chicago: Encyclopaedia Britannica Incorporation. [15.09.2003, Encyclopaedia Britannica online: <http://www.britannica.com/>].

wordt:

Animal Communication. The functions of communication (2002). In *Encyclopaedia Britannica*. Chicago: Encyclopaedia Britannica Incorporation. [15.09.2003, Encyclopaedia Britannica online: <http://www.britannica.com/>].

Voorbeeld voor de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties

(“Animal Communication. The functions of communication”, 2002).

Bron: “Animal Communication. The functions of communication”, 2002

- **Eén bron - twee auteurs.** Zijn er twee namen in de auteurspositie, dan verwijst men altijd naar beide. In tekstreferenties is het scheidingsteken '&', in de lijst komt daar nog een komma voor.

Voorbeeld voor de lijst

Van den Eeckhout, P., & Vanthemsche, G.

Voorbeeld voor de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties

Van den Eeckhout & Vanthemsche

- **Eén bron - drie of meer auteurs.** In de referentielijst is het scheidingsteken een komma, voor de laatste naam staat ‘, &’ en men verwijst naar alle namen. In de tekst wordt de eerste keer naar alle familienamen verwezen met als scheidingsteken een komma en '&' voor de laatste naam. De volgende verwijzingen bevatten enkel de familienaam van de eerste persoon, gevolgd door ', e.a.'

Voorbeeld voor de lijst

Meel, E., Morlion, C., & Verboven, H.

Voorbeeld voor de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties

Eerste keer: Meel, Morlion & Verboven

volgende keren: Meel, e.a.

- **Eén bron - auteurs- of uitgeversgroep.** Indien de auteur of uitgever een organisatie, overheidsdienst, studiegroep, e.d. is, dan schrijft men de naam van die auteurs- of uitgeversgroep in de lijst met referenties altijd voluit. In de tekstreferenties wordt de naam alleen de eerste keer voluit geschreven. In de volgende tekstreferenties mag de officiële afkorting worden gebruikt.

Voorbeeld voor de lijst

Kind en Gezin. (1999). *Ongevalpreventie in en rondom het huis* [Brochure]. Brussel: Kind en Gezin.

Voorbeeld voor de tekst

Eerste keer: (Kind en Gezin, 1999, p. 2)

Volgende keren: (K&G, 1999, p. 3)

- **Meerdere bronnen - zelfde auteur - verschillende publicatiedata.** Indien in de referentielijst meerdere werken van eenzelfde auteur moeten worden opgenomen en de publicatiedata verschillen, dan gebeurt de secundaire rangschikking op datum (oudste publicatie eerst). Indien in één tekstreferentie meerdere bronnen van éénzelfde auteur moeten worden opgenomen en de publicatiedata verschillen, dan wordt de naam van de auteur enkel de eerste keer vermeld.

Voorbeeld voor de lijst

Fiske, J. (1990). *Introduction to communication studies*. Londen: Routledge.

Fiske, J. (1992). Cultural studies and the culture of everyday life. In L. Grossberg, C. Nelson, & P. Treichler (reds.), *Cultural Studies* (pp. 154-173). New York & London: Routledge.

Voorbeeld voor de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties

(Fiske, 1990, p. 55; 1992, p. 170)

Bron: Fiske, 1990, p. 55; 1992, p. 170

- **Meerdere bronnen - zelfde auteur - zelfde publicatiedata.** Indien er meerdere bronnen zijn van dezelfde auteur met dezelfde publicatiedatum, wordt de publicatiedatum gevolgd door een kleine letter a, b, c, ... Dit om verwarring te voorkomen bij het refereren in de tekst. De bron waarvan de eerste letter uit de titel alfabetisch gezien eerst komt, krijgt a. Letter 'b' voegt men toe achter de publicatiedatum van het document waarvan de eerste letter uit de titel alfabetisch gezien tweede komt, enzovoort. Om te rangschikken in de referentielijst komt 1994a dan vóór 1994b.

Voorbeeld voor de lijst

Fiske, J. (1992a). British cultural studies and television. In R. C. Allan (red.), *Channels of discourse* (pp. 284-326). Chappel Hill & London: University of North Carolina Press .

Fiske, J. (1992b). Cultural studies and the culture of everyday life. In L. Grossberg, C. Nelson, & P. Treichler (reds.), *Cultural Studies* (pp. 154-173). New York & London: Routledge .

Voorbeeld voor de tekst

(Fiske, 1992a, pp. 284-300) en (Fiske, 1992b, p. 173)

- **Meerdere bronnen - meerdere auteurs – familienamen verschillen.** Als in éénzelfde tekstreferentie moet worden verwezen naar verschillende werken van verschillende auteurs, dan maakt men één referentie waarbinnen de bronnen gescheiden zijn door een puntkomma.

Voorbeeld voor de tekst en voor bronvermeldingen onder illustraties

(Meel, Morlion & Verboven, 1990, p. 55; Fiske, 1992, pp. 159-162)

Bron: Meel, Morlion & Verboven, 1990, p. 55; Fiske, 1992, pp. 159-162

- **Meerdere bronnen – meerdere auteurs – zelfde familienaam.** Vermeld dan in elke tekstreferentie na de familienaam ook de initialen van de voornaam, ook al verschilt de datum.
- **Ontbrekende informatie.** Voor het ontbreken van een datum gebruikt men 'z.d.', voor niet gepagineerde bronnen 'z.p.', voor een meervoudig gepagineerde bron 'm.p.', voor onuitgegeven bronnen 'z.u.'. Voor andere ontbrekende informatie blijft het veld in de referentie gewoon leeg.

Voorbeeld voor de lijst

Brungs, E., & Peeters, H. (2003). *Huisstijl van de Faculteit Sociale Wetenschappen inzake opbouw van een wetenschappelijke tekst en bibliografische verwijzingen..* Leuven: z.u.

American Psychological Association (z.d.). *Frequently asked questions about the publication manual of the American Psychological Association (4th ed.)*. [01.08.2000, American Psychological Association: <http://www.apa.org/journals/faq.html>].

Voorbeeld voor de tekst

(Brungs & Peeters, 2003, pp. 15-17)

(American Psychological Association, z.d.)

5.4. Bibliografische verwijzingen volgens de klassieke stijl (K-stijl)

5.4.1. Algemene principes van de K-stijl

5.4.1.1. Algemene K-stijlprincipes voor de referentielijst

- **Cursivering en hoofdletters.** Bepaalde delen uit de referenties worden gecursiveerd, sommige andere in hoofdletters geplaatst. Gebruik geen onderlijning of vet.
- **Tabulaties.** De eerste lijn van elke referentie staat aan de kantlijn, elke volgende lijn van een referentie moet inspringen. Tussen de referenties wordt geen lijn opengelaten.
- **Alfabetisering.** De werken worden alfabetisch gerangschikt op de familienaam van de auteur (of desgevallend de naam van de auteursgroep). Anonieme bronnen staan vooraan. Hun alfabetisering gebeurt op basis van de eerste letter van de titel (zie 5.4.3).
- **Paginavermelding.** Paginavermeldingen in de referentielijst houden de vermelding van de begin- en eindbladzijde van een artikel in. Paginavermeldingen in de voetnoten en onder voorstellingen houden de vermelding in van die ene pagina of paginabereik waarop de gebruikte informatie werd teruggevonden.
- **Geen exhaustiviteit.** In de referentielijst staan enkel die werken die effectief geraadpleegd zijn. Afhankelijk van de aard en de hoeveelheid gebruikt bronnenmateriaal worden archiefmateriaal, e-mails en persoonlijke mededelingen soms wel en soms niet in de lijst opgenomen. Vraag bij twijfel raad aan de docent. Verwijzingen naar wetgeving, rechtspraak en voorbereidingsstukken worden nooit in de referentielijst opgenomen. Voor het overige moeten alle referenties in de voetnoten ook in de lijst terug te vinden zijn, en omgekeerd.

5.4.1.2. Algemene K-stijlprincipes voor voetnootreferenties

Referenties naar geraadpleegde bronnen staan volgens de K-stijl in voetnoot. De samenstelling verschilt naargelang de wijze waarop verwijzingen naar dezelfde bronnen elkaar in voetnoot opvolgen. De eerste maal dat in voetnoot verwezen wordt naar een bepaalde bron worden alle elementen weergegeven zoals ze ook in de lijst met referenties staan, met dien verstande dat (1) het initiaal van de voornaam in de voetnootreferentie vóór de familienaam staat en niet erachter en (2) in de voetnoot verwezen wordt naar de pagina('s) die men voor de redactie van de tekst gebruikte. Wanneer twee referenties naar dezelfde bron vlak na elkaar staan en er toch opnieuw verwezen moet worden omdat de gebruikte informatie zich op een andere pagina bevindt, maakt men gebruik van de afkorting *ibid.* - die alle elementen uit de eerste verwijzing vervangt- gevolgd door het nieuwe paginanummer. Wanneer twee referenties naar dezelfde bron niet vlak na elkaar staan, herhaalt men de auteurs en

volgt de nieuwe paginavermelding na de afkorting *l.c.* of *o.c.* De afkorting *l.c.* staat voor loco citato en wordt gebruikt bij referenties naar bijdragen in een volledig werk, zoals artikels in een tijdschrift, bijdragen in een verzamelwerk, liederen op een cd. De afkorting *o.c.* staat voor opere citato en wordt gebruikt bij referenties naar een volledig werk.

Ten tweede zijn verwijzingen naar bepaalde overheidsbronnen op een speciale manier samengesteld, naargelang het (internationale) wetgeving, voorbereidingsstukken of gepubliceerde rechtspraak betreft. Verkort citeren is eventueel toegestaan, maar de afkortingen *ibid.*, *o.c.* of *l.c.* worden in geen geval gebruikt.

Ten derde worden alleen bij tijdschriften de paginaverwijzingen in de voetnoten voorafgegaan door 'p.' of 'pp.' Voor alle andere bronnencategorieën volstaat de aanduiding van het cijfer.

5.4.1.3. Algemene K-stijlprincipes voor bronvermeldingen onder illustraties

De bronvermeldingen onder tabellen, grafieken, schema's, kaarten, e.d. volgen in de K-stijl de principes van de eerste voetnootverwijzingen, behalve dat ze meteen onder de voorstelling staat en niet in een voetnoot. Een dergelijke bronvermelding kan nooit de afkortingen *ibid.*, *o.c.* of *l.c.* bevatten.

Voorbeeld

Stel dat in de referentielijst de volgende bron is opgenomen:

FISKE, J., *Introduction to communication studies*, Londen, Routledge, 1990, 325p.

Een eerste voetnootverwijzing wordt als volgt opgesteld:

J. FISKE, *Introduction to communication studies*, Londen, Routledge, 1990, 240

Onder een illustratie ziet een verwijzing naar deze bron er dan uit als volgt:

Bron: J. FISKE, *Introduction to communication studies*, Londen, Routledge, 1990, 240

5.4.2. Referentiematrix met concrete formats voor de K-stijl

De concrete formats die ter aanvulling op de hierboven aangegeven algemene principes zijn uitgewerkt, zijn gebundeld in een referentiematrix, achteraan dit hoofdstuk. Voor een correcte toepassing van de algemene principes en de concrete formats moeten enkele uitzonderingen in acht genomen worden. Die worden besproken in het volgende punt.

5.4.3. Moeilijke gevallen en hun oplossingen in de K-stijl

- **Eén bron – geen auteurs.** Indien er geen informatie is over de auteur, gebruikt men in de plaats 'X'. Een dergelijke referentie alfabetiseert men in de referentielijst op de eerste letter van de titel, vóór de eerste niet-anonieme bron. Bij het verkort citeren van dergelijke referenties in voetnoot stelt zich ook een probleem (zie item meerder bronnen – zelfde auteur).

Voorbeeld voor de lijst

X, "Van Rompuy dreigt met etheroorlog" in *De Standaard*, 24.10.1997, 3.

- **Eén bron - twee auteurs.** Zijn er twee namen in de auteurspositie, dan verwijst men altijd naar beide. Zowel in voetnootreferenties als in de lijst worden de namen gescheiden door 'en'.

Voorbeeld voor de lijst

VAN DEN EECKHOUT, P. en VANTHEMSCHE, G.

Voorbeeld voor de voetnoten en voor bronvermeldingen onder illustraties

P. VAN DEN EECKHOUT en G. VANTHEMSCHE

- **Eén bron - drie of meer auteurs.** Het scheidingsteken is een komma, maar voor de laatste naam staat 'en'. In de referentielijst verwijst men naar alle namen. In voetnoot wordt de eerste keer naar alle namen verwezen, de volgende verwijzingen bevatten enkel de familienaam van de eerste persoon, gevolgd door ', e.a.'

Voorbeeld voor de lijst

MEEL, E., MORLION, C. en VERBOVEN, H.

Voorbeeld voor de voetnoten en voor bronvermeldingen onder illustraties

Eerste keer: E. MEEL, C. MORLION en H. VERBOVEN

volgende keren: E. MEEL, e.a.

- **Eén bron - Auteurs- of uitgeversgroep.** Indien de auteur of uitgever een organisatie, overheidsdienst, studiegroep e.d. is, dan schrijft men de naam van die auteurs- of uitgeversgroep in de lijst met referenties altijd voluit. In voetnootreferenties schrijft men de naam de eerste keer voluit. In de volgende voetnootreferenties mag de officiële afkorting gebruikt worden als die voorhanden is.

Voorbeeld voor de lijst

KIND EN GEZIN, *Ongevallenpreventie in en rondom het huis*, Brussel, Kind en Gezin, 1999, 5p.

Voorbeeld voor de voetnoten en voor bronvermeldingen onder illustraties

Eerste keer: KIND EN GEZIN, *Ongevallenpreventie in en rondom het huis*, Brussel, Kind en Gezin, 1999, 4.

Volgende keren: K&G, *Ongevallenpreventie in en rondom het huis*, Brussel, K&G, 1999, 2

- **Meerder bronnen – zelfde auteur.** De eerste keer dat men in een voetnoot verwijst naar een bron van een auteur waarvan er meerdere bronnen in de lijst staan, evenals naar een anonieme bron, stelt zich geen probleem. Maar er ontstaat wel verwarring bij de ingekorte herhaling van zo'n referentie. Dat wordt opgelost door de titel die als eerste na de auteursnamen staat, opnieuw te vermelden.

Voorbeeld

In de referentielijst staan de volgende referenties:

FISKE, J., *Introduction to communication studies*, Londen, Routledge, 1990, 325p.

FISKE, J., *Media matters: race and gender in US politics*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999, 304 p.

Stel dat reeds een eerste keer naar één of naar beide bronnen werd verwezen. In een volgende referentie naar dezelfde bron gebruikt men normaal gesproken de afgekorte vorm. Dat zou dus worden: J. FISKE, *o.c.*, p. 203. Helaas weet de lezer dan niet welke van beide bronnen wordt bedoeld. Daarom herhaalt men de titel van het document. Correct is dus: J. FISKE, *Introduction to communication studies, o.c.*, p. 203.

- **Meerdere bronnen - zelfde auteur – verschillende publicatiedata.** Indien in de referentielijst meerdere werken van eenzelfde auteur opgenomen zijn en de publicatiedata verschillen, dan gebeurt de secundaire rangschikking op datum (oudste publicatie eerst).

Voorbeeld voor de lijst

FISKE, J., *Introduction to communication studies*, Londen, Routledge, 1990, 325p.

FISKE, J., *Media matters: race and gender in US politics*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999, 304 p.

- **Meerdere bronnen – zelfde auteur – zelfde publicatiedata.** Indien in de referentielijst meerdere werken van eenzelfde auteur opgenomen zijn en de publicatiedata zijn dezelfde, dan gebeurt de secundaire rangschikking op titel.

Voorbeeld voor de lijst

FISKE, J., "British cultural studies and television" in ALLAN, R. C. (Red.), *Channels of discourse*, Chappel Hill & London, University of North Carolina Press, 1992, 284-326.

FISKE, J., "Cultural studies and the culture of everyday life" in GROSSBERG, L., NELSON, C. en TREICHLER, P. (Reds.), *Cultural Studies*, New York & London, Routledge, 1992, 154-173.

- **Meerdere bronnen - meerdere auteurs – familienamen verschillen.** Als in éénzelfde voetnootreferentie moet worden verwezen naar verschillende werken van verschillende auteurs, dan gebruikt men de komma als scheidingsteken.
- **Ontbrekende informatie.** Voor een ontbrekende datum gebruikt men 's.d.' (sine date), voor een niet gepagineerde bron 'ongepag.', voor meervoudig gepagineerd 'meerv. gepag.' en voor onuitgegeven bronnen 'onuitg.'. Voor andere ontbrekende informatie blijft het veld gewoon leeg.

Voorbeeld voor de lijst

BRUNGS, E. en PEETERS, H., *Huisstijl van de Faculteit Sociale Wetenschappen inzake opbouw van een wetenschappelijke tekst en bibliografische verwijzingen.*, Leuven, onuitg., 2003, 43p.

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION, *Frequently Asked Questions About the Publication Manual of the American Psychological Association (4th ed.)*, s.d. (01.08.2000, American Psychological Association: <http://www.apa.org/journals/faq.html>).

5.5. Formats voor bibliografische verwijzingen volgens de A-stijl en de K-stijl

De bibliografische formats van de A-stijl en de K-stijl zijn samengebracht in een matrix, die verschillende bladzijden omvat. Het uitgangspunt daarbij is enerzijds het onderscheid tussen de twee stijlen en anderzijds het onderscheid tussen de verschillende soorten bronnen. Het eerste onderscheid is gevisualiseerd door de A-stijl bovenaan elk blad te plaatsen, de K-stijl onderaan. Het tweede onderscheid door de formats van elke bronnencategorie op een andere pagina op te nemen.

In zijn geheel bestaat de matrix uit drie delen: een deel over de **formatregels** die ongeacht de bronnencategorie gelden (pagina 1), een deel dat voor elke bronnencategorie een **verwijzing naar een format** geeft (pagina 2) aan de hand van een label (een cijfer voor de A-stijl, een letter voor de K-stijl), en een deel met de **gelabelde formats** voor elke bronnencategorie uit het schema op pagina 2.

Voor een correcte toepassing van de formats in de matrix is het belangrijk het onderscheid te zien tussen de vaste en de variabele elementen uit de format. De vaste elementen, zoals leestekens en bepaalde woorden of afkortingen, moeten letterlijk worden overgenomen bij het toepassen van een format. De variabele elementen, zoals de naam van de auteur, zijn die elementen die verschillen van bron tot bron. Om verwarring te vermijden zijn de woorden of afkortingen die letterlijk over te nemen zijn, omkaderd.

Referentiematrix met formatregels voor de A-stijl

Auteursvermelding: de format voor auteur(s), producent(en), componist(en), uitvoerder(s), regisseur(s), mededeler(s), respondent(en) is als volgt:

- In de referentielijst:
Familienaam1, A. A.
Familienaam1, A. A., & Familienaam2, B. B.
Familienaam1, A. A., Familienaam2, B. B., & Familienaam3, C. C.
- In tekstreferenties en referenties onder illustraties alleen de familienaam:
Familienaam1
Familienaam1 & Familienaam2
Familienaam1, Familienaam2 & Familienaam3

A-stijl

Voor redacteur(s), ontvanger(s), interviewer(s) worden de initialen van de voornamen vóór de familienaam geplaatst (inversie). De format voor de referentielijst is dan als volgt:

- A. A. Familienaam1
- A. A. Familienaam1, & B. B. Familienaam2
- A. A. Familienaam1, B. B. Familienaam2, & C. C. Familienaam3

Datumaanduiding: waar enkel een publicatiejaar vereist is, gebruikt men vier posities voor het jaartal (dit wordt voorgesteld als 'jjjj'), waar een exacte datum vereist is, vermeldt men bijkomend de dag en zo mogelijk ook de maand, volgens het formaat 'dd.mm.jjjj'.

Paginavermelding: waar paginavermeldingen vereist zijn, worden die voorafgegaan door 'p.' (voor één pagina) of 'pp.' (voor een paginabereik).

Referentiematrix met formatregels voor de K-stijl

Auteursvermelding: in het Nederlandse taalgebied is het de gewoonte om de voornaam vóór de familienaam te plaatsen (inverse). Om bronnen in de referentielijst te kunnen alfabetiseren, wordt alleen daar van deze gewoonte afgeweken. In de referentielijst staan de initialen van de voornamen dus achter de familienaam. In de referenties in voetnoot en onder tabellen, e.d. staan de initialen vóór de familienaam. De format van namen van auteurs, redacteurs, producenten, componisten, uitvoerders, e.d. is dus:

- In de referentielijst:
FAMILIENAAM1, A. A.
FAMILIENAAM1, A. A. en FAMILIENAAM2, B. B.
FAMILIENAAM1, A. A., FAMILIENAAM2, B. B. en FAMILIENAAM3, C. C.
- In tekstreferenties en referenties onder illustraties:
A. A. FAMILIENAAM1
A. A. FAMILIENAAM1 en B. B. FAMILIENAAM2
A. A. FAMILIENAAM1, B. B. FAMILIENAAM2 en C. C. FAMILIENAAM3

K-stijl

Datumaanduiding: waar enkel een publicatiejaar vereist is, gebruikt men vier posities voor het jaartal (voorgesteld als 'jjjj'), waar een exacte datum vereist is, vermeldt men bijkomend de dag en zo mogelijk ook de maand, volgens het formaat 'dd.mm.jjjj'. Enkel bij juridische bronnen wordt de datum voluit geschreven, dus zoals '16 april 1998'.

Paginavermelding: bij sommige referenties zijn concrete paginavermeldingen vereist. Alleen bij tijdschriftartikelen worden ze vooraf gegaan door 'p.' of 'pp.'. Bij andere referenties wordt de omvang van de bron aangegeven, uitgedrukt in totaal aantal pagina's. In die gevallen staat de vermelding 'p.' achter het cijfer dat die omvang uitdrukt.

Volgorde van de referenties: om herhalingen in referenties die kort na elkaar volgen te vermijden, worden de afkortingen *ibid.* (twee referenties naar dezelfde bron staan vlak na elkaar) en *l.c.* of *o.c.* (twee referenties naar dezelfde bron niet vlak na elkaar) gebruikt (zie 5.4.3.). Illustraties zijn te vinden in de voorbeelden in deze referentiematrix.

Concrete formats voor het refereren naar bronnen volgens de A-stijl	
bepaalde primaire overheidsbronnen	1
Gedrukt - niet gepubliceerd	
archiefmateriaal	2
congrespaper	3
thesis	4
Gedrukt - gepubliceerd	
boeken, jaarboeken, brochures	5
artikel in dagblad	6
artikel in encyclopedie	7
artikel in tijdschrift	8
artikel in verzamelwerk	9
Niet gedrukt - niet online	
audio (liederen op cd's, lp's en cassettes)	10
audiovisueel (films, video's, podiumvoorstellingen)	11
gegevens op cd-rom	12
gegevens in een databank	13
e-mailberichten	14
persoonlijke mededelingen (gesprekken, interviews, e.d.)	15
radio- en Tv-uitzendingen	16
Niet gedrukt - online	
internetpagina's, internetdocumenten, artikels in online tijdschriften, (hoofdstukken uit) online jaarboeken, online congrespapers, ...	17

A-stijl

Concrete formats voor het refereren naar bronnen volgens de K-stijl	
bepaalde primaire overheidsbronnen	a
Gedrukt - niet gepubliceerd	
archiefmateriaal	b
congrespaper	c
thesis	d
Gedrukt - gepubliceerd	
boeken, jaarboeken, brochures	e
artikel in dagblad	f
artikel in encyclopedie	g
artikel in tijdschrift	h
artikel in verzamelwerk	i
Niet gedrukt - niet online	
audio (liederen op cd's, lp's en cassettes)	j
audiovisueel (films, video's, podiumvoorstellingen)	k
gegevens op cd-rom	l
gegevens in een databank	m
e-mailberichten	n
persoonlijke mededelingen (gesprekken, interviews, e.d.)	o
radio- en Tv-uitzendingen	p
Niet gedrukt - online	
internetpagina's, internetdocumenten, artikels in online tijdschriften, (hoofdstukken uit) online jaarboeken, online congrespapers, ...	q

K-stijl

Concrete formats voor bepaalde primaire overheidsbronnen	1.
<p>Geen aparte referentieprincipes</p> <p>De referentie wordt opgesteld naargelang de formelijke categorie waartoe de bron behoort, zonder in rekening te brengen dat de bron een overheidsbron is. Veel voorkomende formats zijn 'artikel in dagblad' en 'artikel in verzamelwerk'.</p>	
<p>Voorbeelden voor de referentielijst</p> <p>Begroting van het Ministerie van Openbare Werken voor het begrotingsjaar 1980 (1991). <i>Parlementaire Stukken van de kamer</i>, 4, p. 7.</p> <p>Commissie voor de Europese Gemeenschap. (31.12.1994). Richtlijn van 20 december 1994 tot wijziging van de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschap betreffende toevoegingsmiddelen in de diervoeding. <i>Publicatieblad van de Europese Gemeenschap</i>, p. 113.</p> <p>Federale overheidsdienst personeel en organisatie. (18.03.1993). Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens. <i>Belgisch Staatsblad</i>, pp. 5801-5814.</p> <p>Gemene bepalingen ter zake van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering en van de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering - titel VIII: financiering (1975). In R. Dillemans, J. Van Langendocnk, & A. M. Dancot-Devriendt (reds.), <i>Basiswetgeving sociale zekerheid</i> (pp. 68-69). Leuven: Wetenschappelijke Uitgeverij E. Story-Scientia .</p>	

A-stijl

Concrete formats voor bepaalde primaire overheidsbronnen	a.
<p>Format voor de lijst</p> <p>niet in referentielijst</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wetgeving: Artikelaanduiding Documenttype datum Titel, <i>Vindplaats</i> publicatiedatum, x (hierna verkort geciteerd) Documenttype korttitel). • Internationale wetgeving: Artikelaanduiding Documenttype aktenummer plaatsnaam datum aktetitel, <i>vindplaats</i> publicatiedatum, xx (hierna verkort geciteerd) Documenttype korttitel). • Documenten die reglementaire besluiten voorafgaan: Documenttitel bij het teksttitel • Parlementaire stukken: Stuktitel, <i>Parl. St.</i> Orgaan zittingsjaar, nummer-begrotingsdocumentnummer/subnummer, xx. • Parlementaire handelingen: <i>Hand.</i> Orgaan zittingsjaar, publicatiedatum, xx. • Parlementaire vragen en antwoorden: <i>Vr. en Antw.</i> Orgaan zittingsjaar, publicatiedatum, xx (<i>Vr. nr.</i> y FAMILIENAAM VRAAGSTELLER). • Gepubliceerde rechtspraak: Rechtscollege <i>AR</i> nummer, datum, <i>Tijdschrift</i> jaargang, jaargang-deel, xx. <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Zie format voor eerste voetnoot, mits toevoeging van de indicatie 'Bron:'</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>¹ Begroting van het Ministerie van Openbare Werken voor het begrotingsjaar 1980, <i>Parl. St.</i> Kamer 1979-80, nr. 4-XVI/1, 7.</p> <p>¹ Richtl. Comm. EG nr. 94/77, 20 december 1994 tot wijziging van Richtl. Raad EG nr. 70/524. betreffende toevoegingsmiddelen in de diervoeding, <i>P.B. L.</i> 31 december 1994, 113.</p>	

K-stijl

Concrete formats voor archiefmateriaal	2.
<p>Geen aparte referentieprincipes</p> <p>De referentie wordt opgesteld naargelang de vormelijke categorie waartoe de bron behoort. Veel voorkomende formats zijn brief, boek, brochure, ...</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>Dufraigne, A. (10.12.1979). <i>Dufraigne aan Martens</i>. Leuven: Kadoc - Persoonlijk Archief W. Martens. (Dufraigne, 10.12.1979, p. 2) Bron: Dufraigne, 10.12.1979, p. 1.</p>	

A-stijl

Concrete formats voor archiefmateriaal	b.
<p>Noot1: de omschrijving kan al dan niet een indicatie van het documenttype omvatten: Men gebruikt dus bijvoorbeeld 'Brief ZENDER aan ONTVANGER' of enkel 'ZENDER aan ONTVANGER'.</p> <p>Noot2: de vindplaats mag (enkel) in de voetnoot worden afgekort (bijv. Persoonlijk archief W. Martens tot PAM) op voorwaarde dat deze afkorting in een lijst met afkortingen staat.</p>	
<p>Format voor de lijst</p>	
<p>Documentomschrijving, exacte datum, vindplaats.</p>	
<p>Format voor de eerste voetnoot</p>	
<p>Documentomschrijving, exacte datum, (verkorte) vindplaats, paginavermelding.</p>	
<p>Format voor onder illustraties</p>	
<p>Bron: Omschrijving document, exacte datum, (verkorte) vindplaats, paginavermelding.</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>DUFRAIGNE aan MARTENS, 16.12.1979, Leuven, Kadoc, Persoonlijk Archief W. Martens. ¹ DUFRAIGNE aan MARTENS, 16.12.1979, PAM, 2. Bron: DUFRAIGNE aan MARTENS, 16.12.1979, PAM, 1.</p>	

K-stijl

Concrete formats voor congrespapers	3.
<p>Format voor de lijst</p> <p>Auteur(s) (presentatiedatum). <i>Titel van het document</i>. Paper gepresenteerd op Instelling/Congres van datum in Plaats.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Auteur(s), presentatiedatum, geraadpleegde pagina ('s))</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: Auteur(s), presentatiedatum, geraadpleegde pagina ('s).</p>	<p>A-stijl</p>
	<p>Voorbeelden:</p> <p>Peeters, H., Van Gestel, V., Gieselink, G., Berghman, J., & Van Buggenhout, B. (2003). <i>Invisible pensions in Belgium. On the nature, scope and distribution of second and third pillar pensions</i>. Paper gepresenteerd op de ESA-conferentie van 23-26.09.2003 in Murcia, Spanje. (Peeters, Van Gestel, Gieselink, Berghman & Van Buggenhout, 2003, p. 12)</p> <p>Bron: Peeters, Van Gestel, Gieselink, Berghman & Van Buggenhout, 2003, p. 10.</p>

Concrete formats voor congrespapers	c.
<p>Format voor de lijst</p> <p>AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Paper gepresenteerd op Instelling/Congres in Plaats, presentatiedatum, aantal pagina's.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Paper gepresenteerd op Instelling/Congres in Plaats, presentatiedatum, geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Paper gepresenteerd op Instelling/Congres in Plaats, presentatiedatum, geraadpleegde pagina ('s).</p>	<p>K-stijl</p>
	<p>Voorbeelden</p> <p>PEETERS, H., VAN GESTEL, V., GIESELINK, G., BERGHMAN, J. en VAN BUGGENHOUT, B., <i>Invisible pensions in Belgium. On the nature, scope and distribution of second and third pillar pensions</i>. Paper gepresenteerd op de ESA-conferentie in Murcia – Spanje, 23-26.09.2003, 14 p .</p> <p>¹ H. PEETERS, V. VAN GESTEL, G. GIESELINK, J. BERGHMAN en B. VAN BUGGENHOUT, <i>Invisible pensions in Belgium. On the nature, scope and distribution of second and third pillar pensions</i>. Paper gepresenteerd op de ESA-conferentie in Murcia – Spanje, 23-26.09.2003, 12.</p> <p>Bron: H. PEETERS, V. VAN GESTEL, G. GIESELINK, J. BERGHMAN en B. VAN BUGGENHOUT, <i>Invisible pensions in Belgium. On the nature, scope and distribution of second and third pillar pensions</i>. Paper gepresenteerd op de ESA-conferentie in Murcia – Spanje, 23-26.09.2003, 10.</p>

Concrete formats voor verhandelingen	4.
<p>Noot: het documenttype kan zijn: Licentiaatsthesis of Doctoraatsthesis</p> <p>Format voor de lijst Auteur(s) (academiejaar). <i>Titel van het document</i> [Documenttype]. Plaats: Onderwijsinstelling.</p> <p>Format voor de tekst (Auteur(s), academiejaar, geraadpleegde pagina ('s))</p> <p>Format voor onder illustraties Bron: Auteur(s), academiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>Lens, K. (1998). <i>Globalisering in de sociale zekerheid: toekomstperspectieven</i> [Licentiaatsthesis]. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. (Lens, 1998, p. 59) Bron:Lens, 1998, p. 96.</p>

Concrete formats voor verhandelingen	d.
<p>Noot: het type kan zijn 'Diss. Lic.' of 'Diss. Doc.'</p> <p>Format voor de lijst AUTEUR(S), <i>Titel van de thesis</i>, Plaats, Onderwijsinstelling, academiejaar (type), aantal pagina's.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot AUTEUR(S), <i>Titel van de thesis</i>, Plaats, Onderwijsinstelling, academiejaar (type), geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties Bron: AUTEUR(S), <i>Titel van de thesis</i>, Plaats, Onderwijsinstelling, academiejaar (type), geraadpleegde pagina ('s).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>LENS, K., <i>Globalisering in de sociale zekerheid: toekomstperspectieven</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 1998 (Diss. Lic.), 100 p. ¹ K. LENS, <i>Globalisering in de sociale zekerheid: toekomstperspectieven</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 1998 (Diss. Lic.), 59. Bron: K. LENS, <i>Globalisering in de sociale zekerheid: toekomstperspectieven</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven, 1998 (Diss. Lic.), 96.</p>

Concrete formats voor boeken, jaarboeken en brochures	5.
<p>Noot: enkel indien het document een brochure is, voeg je na de titel van het document Brochure toe als documenttype, tussen vierkante haken.</p>	
<p>Format voor de lijst</p>	
<p>Auteur(s) (publicatiejaar). <i>Titel van het document</i>. Publicatieplaats: Uitgeverij.</p>	
<p>Format voor de tekst</p>	
<p>(Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s))</p>	
<p>Format voor onder illustraties</p>	
A-stijl	<p>Bron: Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>
	<p>Voorbeelden</p> <p>Altheide, D. L., & Snow, R. P. (1991). <i>Media worlds in the postjournalism era</i>. New York: Aldine de Gruyter. (Altheide, & Snow, 1991, pp. 59-68) Bron: Altheide, & Snow, 1991, p. 58.</p> <p>Kind en Gezin. (1999). <i>Gezonde voeding voor kinderen</i> [Brochure]. Brussel: Kind en Gezin. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs. (1995). <i>Statistisch jaarboek van het Vlaams Onderwijs</i>. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs.</p>

Concrete formats voor boeken, jaarboeken en brochures	e.
<p>Format voor de lijst</p>	
<p>AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, aantal pagina's.</p>	
<p>Format voor de eerste voetnoot</p>	
<p>AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
<p>Format voor onder illustraties</p>	
K-stijl	<p>Bron: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>
	<p>Voorbeelden</p> <p>ALTHEIDE, D. L. en SNOW, R. P., <i>Media worlds in the postjournalism era</i>, New York, Aldine de Gruyter, 1991, 205 p.</p> <p>¹ D.L. ALTHEIDE en R.P. SNOW, <i>Media worlds in the postjournalism era</i>, New York, Aldine de Gruyter, 1991, 59-68.</p> <p>Bron: D.L. ALTHEIDE en R.P. SNOW, <i>Media worlds in the postjournalism era</i>, New York, Aldine de Gruyter, 1991, 58.</p> <p>KIND EN GEZIN., <i>Veiligheid en ongevallenpreventie in en rondom het huis</i>, Brussel, Kind en Gezin, 1999, 1 p.</p> <p>MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP DEPARTEMENT ONDERWIJS, <i>Statistisch jaarboek van het Vlaamse Onderwijs</i>, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs, 1995, 100 p.</p>

Concrete formats voor artikels in dagbladen	6.
<p>Format voor de lijst Auteur(s) (exacte verschijningsdatum). Titel van het artikel. <i>Naam van de krant</i>, begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de tekst (Auteur(s), exacte verschijningsdatum, geraadpleegde pagina('s))</p> <p>Format voor onder illustraties <u>Bron:</u> Auteur(s), exacte verschijningsdatum, geraadpleegde pagina('s).</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>De Laet, A. (03.11.2001). Handicap mag studeren niet bemoeilijken. <i>De Standaard</i>, p. 5. (De Laet, 03.11.2001, p. 5) Bron: De Laet, 03.11.2001, p. 5.</p>

Concrete formats voor artikels in dagbladen	f.
<p>Format voor de lijst AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Naam van het dagblad</i>, exacte verschijningsdatum, begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Titel van het dagblad</i>, exacte verschijningsdatum, geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties <u>Bron:</u> AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Titel van het dagblad</i>, exacte verschijningsdatum, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>DE LAET, A., "Handicap mag studeren niet bemoeilijken" in <i>De Standaard</i>, 03.11.2001, 5. ¹ A. DE LAET, "Handicap mag studeren niet bemoeilijken" in <i>De Standaard</i>, 03.11.2001, 5. Bron: A. DE LAET, "Handicap mag studeren niet bemoeilijken" in <i>De Standaard</i>, 03.11.2001, 5.</p>

Concrete formats voor artikels in encyclopedieën	7.
<p>Format voor de lijst</p> <p>Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van de bijdrage. [In] <i>Titel encyclopedie</i> ([Vol.] volumenummer, begin- en eindpagina). Publicatieplaats: Uitgeverij.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s))</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>Fesler, J. (1968). Decentralisation and centralisation. In <i>International encyclopedia of the social sciences</i> (Vol. 2, pp. 372-377). London: Macmillan and the Free Press. (Fesler, 1968, p. 375) Bron: Fesler, 1968, p. 376.</p>

Concrete formats voor artikels in encyclopedieën	g.
<p>Format voor de lijst</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] <i>Titel van de encyclopedie</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, [dl.] nummer, begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] <i>Titel van de encyclopedie</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, [dl.] nummer, geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] <i>Titel van de encyclopedie</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, [dl.] nummer, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>FESLER, J., "Decentralisation and centralisation" in <i>International encyclopedia of the social sciences</i>, London, Macmillan and the Free Press, 1968, dl. 2, 372-377. ¹ J. FESLER, "Decentralisation and centralisation" in <i>International encyclopedia of the social sciences</i>, London, Macmillan and the Free Press, 1968, dl. 2, 375-377. Bron: J. FESLER, "Decentralisation and centralisation" in <i>International encyclopedia of the social sciences</i>, London, Macmillan and the Free Press, 1968, dl. 2, 374.</p>

Concrete formats voor artikels in tijdschriften	8.
<p>Format voor de lijst Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van het artikel. <i>Naam van het tijdschrift, volumenummer</i>(nummer binnen het volume), begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de tekst (Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s))</p> <p>Format voor onder illustraties Bron: Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>Barnes, G. M., Welte, J. W., & Hoffman, J. H. (2002). Relationship of alcohol use to delinquency and illicit drug use in adolescents: gender, age, and racial/ethnic differences. <i>Journal of Drug Issues</i>, 32(1), pp. 153-178. (Barnes, Welte & Hoffman, 2002, pp. 159-161) Bron: Barnes, Welte & Hoffman, 2002, p. 170.</p> <p>Corliss, R. (14.09.2000). Let's not kid around about pop culture. <i>Time Magazine</i>, p. 25.</p> <p>Sartor, F. (1999). Interview met Takeshi Kitano over 'Kikujiro'. <i>Film en Televisie</i>, 496(november), p. 11.</p>

Concrete formats voor artikels in tijdschriften	h.
<p>Format voor de lijst AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Naam van het tijdschrift</i>, volume, (jaartal), nummer, begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Titel van het tijdschrift</i>, volume, (jaartal), nummer, geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties Bron: AUTEUR(S), "Titel van het artikel" in <i>Titel van het tijdschrift</i>, volume, (jaartal), nummer, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>BARNES, G. M., WELTE, J. W. en HOFFMAN, J. H., "Relationship of alcohol use to delinquency and illicit drug use in adolescents: gender, age, and racial/ethnic differences" in <i>Journal of Drug Issues</i>, 32, (2002), 1, pp. 153-178.</p> <p>¹G.M. BARNES, J.W. WELTE en J.H. HOFFMAN, "Relationship of alcohol use to delinquency and illicit drug use in adolescents: gender, age, and racial/ethnic differences" in <i>Journal of Drug Issues</i>, 32, (2002), 1, pp. 159-161.</p> <p>Bron: G.M. BARNES, J.W. WELTE en J.H. HOFFMAN, "Relationship of alcohol use to delinquency and illicit drug use in adolescents: gender, age, and racial/ethnic differences" in <i>Journal of Drug Issues</i>, 32, (2002), 1, p. 170.</p>

Concrete formats voor artikels in verzamelwerken	9.
<p>Format voor de lijst</p> <p>Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van de bijdrage. [in] Redacteur ([Red.]), <i>Naam van het verzamelwerk</i> (begin- en eindpagina). Publicatieplaats: Uitgeverij.</p> <p>Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van de bijdrage. [In] Redacteurs ([Reds.]), <i>Naam van het verzamelwerk</i> (begin- en eindpagina). Publicatieplaats: Uitgeverij.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s))</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>Van Molle, L. (2001). Vrouwenorganisaties. In P. Van den Eeckhout, & G. Vanthemsche (Reds.), <i>Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw</i> (pp. 903-924). Brussel: Vrije Universiteit Brussel Press.</p> <p>(Van Molle, 2001, p. 920)</p> <p>Bron: Van Molle, 2001, p. 921.</p>	

A-stijl

Concrete formats voor artikels in verzamelwerken	i.
<p>Format voor de lijst</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] REDACTEUR ([Red.]), <i>Titel van het verzamelwerk</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, begin- en eindpagina.</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] REDACTEURS ([Reds.]), <i>Titel van het verzamelwerk</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, begin- en eindpagina.</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] REDACTEUR(S) ([Red.] of [Reds.]), <i>Titel van het verzamelwerk</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] AUTEUR(S), "Titel van de bijdrage" [in] REDACTEUR(S) ([Red.] of [Reds.]), <i>Titel van het verzamelwerk</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s).</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>VAN MOLLE, L., "Vrouwenorganisaties" in VAN DEN EECKHOUT, P. en VANTHEMSCHE, G. (Reds.), <i>Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw</i>, Brussel, Vrije Universiteit Brussel Press, 2001, 903-924.</p> <p>¹ L. VAN MOLLE, "Vrouwenorganisaties" in P. VAN DEN EECKHOUT en G. VANTHEMSCHE (Reds.), <i>Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw</i>, Brussel, Vrije Universiteit Brussel Press, 2001, 920.</p> <p>Bron: L. VAN MOLLE, "Vrouwenorganisaties" in P. VAN DEN EECKHOUT en G. VANTHEMSCHE (Reds.), <i>Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19de-20ste eeuw</i>, Brussel, Vrije Universiteit Brussel Press, 2001, 921.</p>	

K-stijl

Concrete formats voor liederen op cd's, lp's, cassettes	10.
<p>Noot1: het type kan zijn Cassette, CD, LP Noot2: indien de componist(en) niet gekend is, volstaat het de uitvoerder(s) in de referentie op te nemen en omgekeerd. Er vindt dan geen substitutie plaats van de titel van het lied naar de auteurspositie.</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>Componist (Comp.) en Uitvoerder (Uitv.). (copyright datum). Titel van het lied. Op <i>Titel van de drager</i> [Type]. Publicatieplaats: Distributeur. Componisten (Compn.) en Uitvoerders (Uitvs.). (copyright datum). Titel van het lied. Op <i>Titel van de drager</i> [Type]. Publicatieplaats: Distributeur.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Componist(en), copyright datum)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: Componist(en), copyright datum.</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>Schubert, F. (Comp.) en Capova, S. (Uitv.). (1988). no. 4 in A-flat major: Allegretto. Op <i>Schubert Impromptus OP. 90 D 899 en Impromptus OP. 142 D 935</i> [CD]. Roermond: Masters Classic. (Schubert, 1988) Bron: Schubert, 1988. Flying Pickets (Uitv.). (1984). Factory. Op <i>Lost Boys</i> [CD]. Holland: 10 Records Ltd.</p>	

A-stijl

Concrete formats voor liederen op cd's, lp's, cassettes	j.
<p>Noot: het type kan zijn Cassette, CD, LP</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>UITVOERDER(S), "Titel van het lied" op <i>Titel van de drager</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (Type).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>UITVOERDER(S), "Titel van het lied" op <i>Titel van de drager</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (Type).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: UITVOERDER(S), "Titel van het lied" op <i>Titel van de drager</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (Type).</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>CAPOVA, S., "no. 4 in A-flat major: Allegretto" op <i>Schubert Impromptus OP. 90 D 899 en Impromptus OP. 142 D 935</i>, Roermond, Masters Classic, 1988 (CD). ¹ S. CAPOVA, "no. 4 in A-flat major: Allegretto" op <i>Schubert Impromptus OP. 90 D 899 en Impromptus OP. 142 D 935</i>, Roermond, Masters Classic, 1988 (CD). Bron: S. CAPOVA, "no. 4 in A-flat major: Allegretto" op <i>Schubert Impromptus OP. 90 D 899 en Impromptus OP. 142 D 935</i>, Roermond, Masters Classic, 1988 (CD).</p>	

K-stijl

Concrete formats voor films, video's en podiumvoorstellingen	11.
<p>Noot1: Het documenttype kan zijn: Film, Video, Podiumkunsten Noot2: Indien de producer(s) niet gekend is, volstaat het de regisseur(s) in de referentie op te nemen en omgekeerd, zonder de substitutieregels toe te passen.</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>Producent ([Prod.]) en Regisseur ([Reg.]). (verschijningsdatum). <i>Titel van de serie: Titel van de bron</i> [Type]. Publicatieplaats: Distributeur. Producenten ([Prods.]) en Regisseurs ([Regs.]). (verschijningsdatum). <i>Titel van de serie: Titel van de bron</i> [Type]. Publicatieplaats: Distributeur.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Producer(s), verschijningsdatum)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] Producer(s), verschijningsdatum.</p>	<p>A-stijl</p>
	<p>Voorbeelden</p> <p>Adam Fields Productions (Prod.) en Kaplan, J. (Reg.). (1999). <i>Brokedown Palace</i> [Film]. USA: Twentieth Century Fox. (Adam Fields Productions, 1999) Bron: Adam Fields Productions, 1999.</p>

Concrete formats voor films, video's en podiumvoorstellingen	k.
<p>Noot: Het type kan zijn: Film, Video, Podiumkunsten</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de bron</i>, Publicatieplaats, Distributeur, verschijningsdatum (Type).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de bron</i>, Publicatieplaats, Distributeur, verschijningsdatum (Type).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de bron</i>, Publicatieplaats, Distributeur, verschijningsdatum (Type).</p>	<p>K-stijl</p>
	<p>Voorbeelden</p> <p>KAPLAN, J., <i>Brokedown Palace</i>, USA, Twentieth Century Fox, 1999 (Film). ¹ J. KAPLAN, <i>Brokedown Palace</i>, USA, Twentieth Century Fox, 1999 (Film). Bron: J. KAPLAN, <i>Brokedown Palace</i>, USA, Twentieth Century Fox, 1999 (Film).</p>

Concrete formats voor gegevens op cd-rom	12.
<p>Format voor de lijst</p> <p>Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van de gegevens. [Op] <i>Titel van de CD-rom</i> [CD-rom]. Publicatieplaats: Distributeur.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Auteur(s), publicatiejaar)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] Auteur(s), publicatiejaar</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>Kerkhofs, E., Devisch, S., Wets, G., & Vanthienen, J. (1997). Excel voor gevorderden. Op <i>Praktix: Practicum Beleidsondersteunende Informatica</i> [CD-rom]. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven - faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen. (Kerkhofs, Devisch, Wets & Vanthienen, 1997) Bron: Kerkhofs, Devisch, Wets & Vanthienen, 1997.</p>

Concrete formats voor gegevens op cd-rom	1.
<p>Format voor de lijst</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van het artikel" [op] <i>Titel van de CD-rom</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (CD-rom).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>AUTEUR(S), "Titel van het artikel" [op] <i>Titel van de CD-rom</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (CD-rom).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: AUTEUR(S), "Titel van het artikel" [op] <i>Titel van de CD-rom</i>, Publicatieplaats, Distributeur, publicatiejaar (CD-rom).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>KERKHOFS, E., DEVISCH, S., WETS, G. en VANTHIENEN, J., "Excel voor gevorderden" op <i>Praktix: Practicum Beleidsondersteunende Informatica</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven - faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, 1997 (CD-rom). ¹ E. KERKHOFS, S. DEVISCH, G. WETS en J. VANTHIENEN, "Excel voor gevorderden" op <i>Praktix: Practicum Beleidsondersteunende Informatica</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven - faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, 1997 (CD-rom). Bron: E. KERKHOFS, S. DEVISCH, G. WETS en J. VANTHIENEN, "Excel voor gevorderden" op <i>Praktix: Practicum Beleidsondersteunende Informatica</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven - faculteit Toegepaste Economische Wetenschappen, 1997 (CD-rom).</p>

Concrete formats voor ruwe gegevens in databanken	13.
<p>Format voor de lijst Auteur(s) (publicatiejaar). Titel van de gegevens. [in] <i>Titel van de databank</i> [Dbase]. Plaats: Uitgever of instelling.</p> <p>Format voor de tekst (Auteur(s), publicatiejaar)</p> <p>Format voor onder illustraties [Bron:] Auteur(s), publicatiejaar.</p>	
A-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>Hustinx, L. (2002). Sociale achtergrondkenmerken. In <i>Rode Kruis-vrijwilligers</i> [Dbase]. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven – Departement Sociologie. (Hustinx, 2002) Bron: Hustinx, 2002.</p>

Concrete formats voor gegevens in databanken	m.
<p>Format voor de lijst AUTEUR(S), "Titel van de gegevens" [in] <i>Titel van de databank</i>, Publicatieplaats, Uitgever, publicatiejaar (Dbase).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot AUTEUR(S), "Titel van de gegevens" [in] <i>Titel van de databank</i>, Publicatieplaats, Uitgever, publicatiejaar (Dbase).</p> <p>Format voor onder illustraties Bron: AUTEUR(S), "Titel van de gegevens" [in] <i>Titel van de databank</i>, Publicatieplaats, Uitgever, publicatiejaar (Dbase).</p>	
K-stijl	<p>Voorbeelden</p> <p>HUSTINX, L., "Sociale achtergrondkenmerken" in <i>Rode Kruis-vrijwilligers</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven – Departement Sociologie, 2002 (Dbase). ¹ L. HUSTINX, "Sociale achtergrondkenmerken" in <i>Rode Kruis-vrijwilligers</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven – Departement Sociologie, 2002 (Dbase). Bron: L. HUSTINX, "Sociale achtergrondkenmerken" in <i>Rode Kruis-vrijwilligers</i>, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven – Departement Sociologie, 2002 (Dbase).</p>

Concrete formats voor e-mailberichten	14.
<p>Format voor de lijst</p> <p>Mededeler(s) (mailadres). (exacte verzendingsdatum). <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> [E-mail aan Ontvanger(s) (mailadres)].</p> <p>Mededeler(s) (mailadres). (exacte verzendingsdatum). <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> [E-mail aan nieuwsgroep/maillinglijst/discussieforum] titel van de groep/lijt/forum].</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Mededeler(s), exacte verzendingsdatum)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] Mededeler(s), exacte verzendingsdatum.</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>Barron, D. (dba@redwood.com). (11.09.1998). <i>New browser</i> [E-mail aan mailinglijst computersoft@netquest.com]. (Barron, 11.09.1998) Bron: Barron, 11.09.1998.</p> <p>Tilmans, K. (k.tilmans@skynet.be). (16.08.1999). <i>Antwoord op uw vraag</i> [E-mail aan J. Kortens (j.kortens@ping.be)].</p>	

A-stijl

Concrete formats voor e-mailberichten	n.
<p>Format voor de lijst</p> <p>AUTEUR(S), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> , exacte verzendingsdatum ([E-mail]).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>AUTEUR(S), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> , exacte verzendingsdatum ([E-mail]).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>[Bron:] AUTEUR(S), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> , exacte verzendingsdatum ([E-mail]).</p>	
<p>Voorbeelden:</p> <p>BARRON, D., <i>New browser</i>, 11.09.1998 (E-mail). ¹ D. BARRON, <i>New browser</i>, 11.09.1998 (E-mail). Bron: D. BARRON, <i>New browser</i>, 11.09.1998 (E-mail). TILMANS, K., <i>Antwoord op uw vraag</i>, 16.08.1999 (E-mail).</p>	

K-stijl

Concrete formats voor persoonlijke mededelingen	15.
<p>Noot: Het type is 'Interview met' of 'Gesprek met'.</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>Respondent(en) (Plaats, exacte ontmoetingsdatum). <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i> [Documenttype Interviewer(s)].</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Respondent(en), exacte ontmoetingsdatum)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>A-stijl Bron: Respondent(en), exacte ontmoetingsdatum.</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>Kitano, T. (Parijs, 07.07.1999). <i>Nieuwe film 'Kikujiro'</i> [Interview met A. Jakobs]. (Kitano, 07.07.1999) Bron: Kitano, 07.07.1999.</p>	

Concrete formats voor persoonlijke mededelingen	o.
<p>Format voor de lijst</p> <p>RESPONDENT(EN), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i>, Plaats, exacte datum (Persoonlijke mededeling).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>RESPONDENT(EN), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i>, Plaats, exacte datum (Persoonlijke mededeling).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>K-stijl Bron: RESPONDENT(EN), <i>Titel ter omschrijving van de inhoud</i>, Plaats, exacte datum (Persoonlijke mededeling).</p>	
<p>Voorbeelden</p> <p>KITANO, T., <i>Nieuwe film 'Kikujiro'</i>, Parijs, 07.07.1999 (Persoonlijke mededeling). ¹ T. KITANO, <i>Nieuwe film 'Kikujiro'</i>, Parijs, 07.07.1999 (Persoonlijke mededeling). Bron: T. KITANO, <i>Nieuwe film 'Kikujiro'</i>, Parijs, 07.07.1999 (Persoonlijke mededeling).</p>	

Concrete formats voor radio- en tv-uitzendingen	16.
<p>Noot1: Het type kan zijn: Radio-uitzending of Tv-uitzending Noot 2: Indien de producer(s) niet gekend is, volstaat het de regisseur(s) in de referentie op te nemen en omgekeerd.</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>Producent (Prod.) en Regisseur (Reg.). (exacte verschijningsdatum). <i>Titel van de serie: Titel van de uitzending</i> [Type]. Kanaal. Producenten (Prods.) en Regisseurs (Regs.). (exacte verschijningsdatum). <i>Titel van de serie: Titel van de uitzending</i> [Type]. Kanaal.</p> <p>Format voor de tekst</p> <p>(Producent(en), exacte verschijningsdatum)</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: Producent(en), exacte verschijningsdatum.</p>	<p>Voorbeelden</p> <p>Cutler, J. (prod.) en Cutler, J. (reg.). (30.07.2000). <i>Panorama: Menselijk schild (the untold story of the Gulf War)</i> [Tv-uitzending]. Canvas. (Cutler, 30.07.2000) Bron: Cutler, 30.07.2000.</p>
	A-stijl

Concrete formats voor radio- en televisie-uitzendingen	p.
<p>Noot: Het type kan zijn: Radio-uitzending of Tv-uitzending</p> <p>Format voor de lijst</p> <p>REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de uitzending</i>, Kanaal, verschijningsdatum (Type).</p> <p>Format voor de eerste voetnoot</p> <p>REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de uitzending</i>, Kanaal, verschijningsdatum (Type).</p> <p>Format voor onder illustraties</p> <p>Bron: REGISSEUR(S), <i>Titel van de serie: Titel van de uitzending</i>, Kanaal, verschijningsdatum (Type).</p>	<p>Voorbeelden</p> <p>CUTLER, J., <i>Panorama: Menselijk schild (the untold story of the Gulf War)</i>, Canvas, 30.07.2000 (Tv-uitzending). ¹ J. CUTLER, <i>Panorama: Menselijk schild (the untold story of the Gulf War)</i>, Canvas, 30.07.2000 (TV-uitzending). Bron: J. CUTLER, <i>Panorama: Menselijk schild (the untold story of the Gulf War)</i>, Canvas, 30.07.2000 (TV-uitzending).</p>
	K-stijl

Concrete formats voor niet gedrukte online bronnen	17.
<p>De referentie wordt opgesteld met de format voor gedrukte bronnen als uitgangspunt, zelfs indien er geen gedrukte versie bestaat. Alleen in de referentielijst wordt duidelijk gemaakt dat het een online bron betreft, door er de exacte raadplegingsdatum en de vindplaats tussen vierkante haken aan toe te voegen. Indien de bron niet in gedrukte vorm gepubliceerd is, worden de velden die typisch zijn voor dergelijke bronnen niet ingevuld (paginaverwijzing, publicatieplaats en uitgever) en wordt voor de publicatiedatum de datum van laatste update gebruikt, zo exact mogelijk.</p> <p>Veel voorkomende gevallen</p> <p>Een online jaarboek: (1) hiervan bestaat meestal een gedrukte gepubliceerde versie, (2) de format voor gedrukte jaarboeken dient als uitgangspunt:</p> <p>A-stijl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Referentielijst: Auteur(s) (publicatiejaar). <i>Titel van het document</i>. Publicatieplaats: Uitgeverij [exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL]. • Tekstreferentie: (Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s)) • Referentie onder illustraties: [Bron:] Auteur(s), publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s). <p>Een gewone internetpagina in htm- of html-formaat: (1) hiervan bestaat normaal gezien geen gedrukte gepubliceerde versie, (2) de format voor gedrukte boeken dient als uitgangspunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Referentielijst: Auteur(s) (zo exact mogelijke datum van laatste update). <i>Titel van het document</i>. [exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL]. • Tekstreferentie: (Auteur(s), datum van laatste update) • Referentie onder illustraties: [Bron:] Auteur(s), datum van laatste update. 	

Concrete formats voor niet gedrukte online bronnen	q.
<p>De referentie wordt opgesteld met de format voor gedrukte bronnen als uitgangspunt, zelfs indien er geen gedrukte versie bestaat. Om duidelijk te maken dat het een online bron betreft, wordt de exacte raadplegingsdatum en de vindplaats toegevoegd, tussen ronde haken. Indien de bron niet in gedrukte vorm gepubliceerd is, worden de velden die typisch zijn voor dergelijke bronnen niet ingevuld (paginaverwijzing, publicatieplaats en uitgever) en wordt voor de publicatiedatum de datum van laatste update gebruikt, zo exact mogelijk.</p> <p>Veel voorkomende gevallen</p> <p>Een online jaarboek: (1) hiervan bestaat meestal wel een gedrukte gepubliceerde versie, (2) de format voor gedrukte jaarboeken dient als uitgangspunt:</p> <p>K-stijl</p> <ul style="list-style-type: none"> • Referentielijst: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, aantal pagina's. (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). • Voetnootreferentie: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s). (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). • Referentie onder illustraties: [Bron:] AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, Publicatieplaats, Uitgeverij, publicatiejaar, geraadpleegde pagina ('s). (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). <p>Een gewone internetpagina in htm- of html-formaat: (1) hiervan bestaat normaal gezien geen gedrukte gepubliceerde versie, (2) de format voor gedrukte boeken dient als uitgangspunt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Referentielijst: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, datum van laatste update. (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). • Voetnootreferentie: AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, datum van laatste update. (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). • Referentie onder illustraties: [Bron:] AUTEUR(S), <i>Titel van het document</i>, datum van laatste update. (exacte raadplegingsdatum, uitgever: URL). 	

Voorbeelden bij de concrete formats voor niet gedrukte online bronnen	17.
<p>Voorbeelden voor de referentielijst</p> <p>Abicht, L. (2000). Joden in New York, Vlamingen in Brussel. <i>Meervoud</i>, 62. [15.09.2003, Meervoud Archief: http://www.meervoud.org/cbi-bin/].</p> <p>Bekx, N., & Roels, E. (27.10.2001). klassenverschil. <i>De Standaard</i>, p. 7. [15.09.2003, Archief van De Standaard Online: http://www.standaard.be/archief/zoeken/].</p> <p>Clark, K. (21.06.1998). <i>The new political order</i>. [18.09.1998, University of Idaho: gopher://gopher.uidaho.edu/11/IU_gopherlibrary.html].</p> <p>Council of Europe (01.2003). Guidelines on Human Rights and the fight against terrorism adopted by the committee of ministers at its 804th meeting on 11 july 2002. <i>Human Rights Information Bulletin</i>, 57, pp. 40-43. [12.09.2003, Council of Europe: http://www.coe.int/T/E/Human_rights/IB57Elt.pdf].</p> <p>Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Planning en Statistiek (2001). <i>Vlaamse Regionale Indicatoren 2001 VRIND</i>. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Planning en Statistiek. [15.09.2003, Vlaamse Overheid: http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/VRIND/vrind2001/media.pdf].</p>	

A-stijl

Voorbeelden bij de concrete formats voor niet gedrukte online bronnen	q.
<p>Voorbeelden voor de referentielijst</p> <p>ABICHT, L., "Joden in New York, Vlamingen in Brussel" in <i>Meervoud</i>, 62, (2000). (15.09.2003, Meervoud Archief, http://www.meervoud.org/cbi-bin/).</p> <p>BEKX, N. en ROELS, E., "klassenverschil" in <i>De Standaard</i>, 27.10.2001, 7. (15.09.2003, Archief van De Standaard Online, http://www.standaard.be/archief/zoeken/).</p> <p>CLARK, K., <i>The new political order</i>, 1998. (18.09.1998, University of Idaho, gopher://gopher.uidaho.edu/11/IU_gopherlibrary.html).</p> <p>MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP AFDELING PLANNING EN STATISTIEK, <i>Vlaamse Regionale Indicatoren 2001 VRIND</i>, Brussel, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Afdeling Planning en Statistiek, 2001, 348p. (15.09.2003, Vlaamse Overheid, http://aps.vlaanderen.be/statistiek/publicaties/pdf/VRIND/vrind2001/media.pdf).</p>	

K-stijl